

Napjainkban a nagyvad zárttéri tartása felfutóban lévő, az újabb kori vadászati igényeket és keresletet kielégíteni tudó és akaró ágazattá fejlődött. A modern kor követelményeinek megfelelő vadaskerteket elsősorban a 20. század 70-es éveitől kezdődően létesítettek, elsősorban a vaddisznó vadászata céljából. A vaddisznós kertek, alkalmazkodva a vadászvendégek és a protokollvadászatok igényeihez, nagyterítékű disznóhajtások megrendezését tették lehetővé. Kisebb mértékben, de már a 70-es évektől kezdődően talá-lunk példákat a muflon, a gímszarvas és a dám vadaskerti tartására vonatkozóan is. A vadaskertek létesítése a 90-es évek elején vett új lendületet, és a kertek száma jelentősen megnőtt az elmúlt tíz év során.

A hazánkban érvényben lévő törvényi rendelkezések szerint (1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról) a törvény hatálya kiterjed a vadászható állatfajok és élőhelyük védelmére, de nem terjed ki arra a vadra, amelyet nem a vadászati jog hasznosítása érdekében tartanak bekerített helyen. A törvény megkülönböztet vadaskerteket és vadsparkokat: a vadaskertek a gímszarvas, dámszarvas, a vaddisznó és a muflon tartása, tenyésztése és vadászata céljából létesített bekerített területek, míg a vadsparkok kutatási, oktatási és bemutatási célokat szolgálnak; itt vadászatot folytatni csak a vadászati hatóság külön engedélyével szabad. Ugyancsak kimondja a törvény, hogy a vadaskertben, vadsparkban tartott vad – a vadspark fenntartójával kötött eltérő megállapodás hiányában – a vadászatra jogosult tulajdonában van. A rendelkezések szerint a vadaskertekben, vadsparkokban nem kell tekintettel lenni az élőhely vadeltartó képességére. A vadaskertekben az egyes vadfajokra vonatkozó vadászati idényektől is el lehet térni a vadászati hatóságnak történt előzetes bejelentés után, a vad szaporodására vonatkozó etikai szabályok megtartása mellett. A törvény végrehajtását szabályozó miniszteri rendelet kimondja, hogy vadászati célú vadaskert vaddisznó és muflon esetében 200 ha-t, más nagyvadfajok esetében az 500 ha-t el kell érje.

Mielőtt a vadászati célú vadaskerteket vennénk górcső alá,

szólni kell röviden a nagyvad farmszerű tartásáról is. Mind a dám, mind a gímszarvas farmszerű, intenzív tenyésztéses tartástechnológiája külföldi példák alapján, a 80-as évek közepétől

gon belül meglehetősen aránytalanságokat mutat. Természetesen az egyes területek erdősültsége, tehát a vadaskertek létesítésének lehetőségei is eltérőek, de csak ezzel nem lehet magya-

vetkezménye kell, hogy legyen a közeljövőben a szabad területi állományok szakszerű létszámcsökkentése. A kisebb létszámú vadállomány értelemszerűen kevesebb vadászati lehetőséget fog jelenteni, s ha feltételezzük, hogy a kereslet nem csökken, akkor e kereslet kielégítését a vadaskertek szolgálhatják. A szabad területi állomány csökkentése és ezáltal a vadkár csökkentésének egyik gazdaságos módja a vaddisznó befogása és vadaskertbe történő behelyezése, illetve, ha az adott vadászatra jogosult vadaskerttel nem rendelkezik, ilyen célú, élve tör-

Vadaskertek szerepe a vadgazdálkodás jövőképében

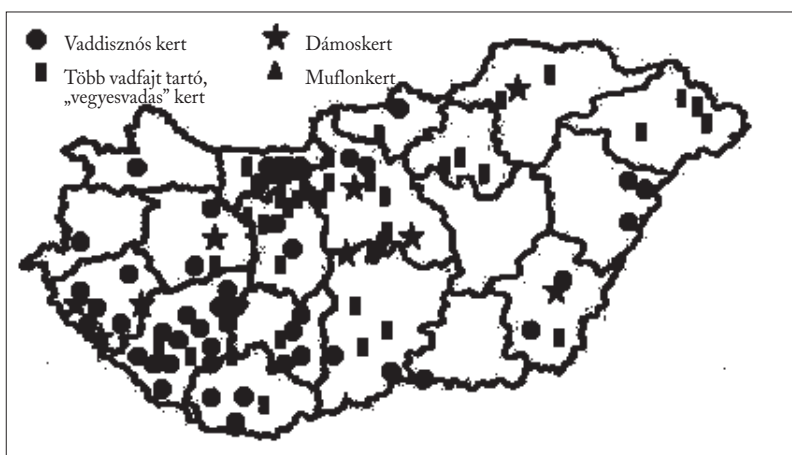
terjedt el hazánkban. A vadászati célú zárttéri tartás és a vadhus, barkás agancs, illetve tenyészállat-nevelési célú farmszerű tartás alapvetően eltérő irányultságot jelent, hiszen a fentiekben közölték szerint a vonatkozó törvény hatálya nem is terjed ki az utóbbi tartási célokra. Ugyanakkor nem hallgatható el, hogy a kétféle zárttéri tartásmód közötti átjárás lehetőségei fennállnak, így a farmszerű tenyésztésből bármely okból (pl. rossz tenyészérték, gyenge vagy éppen jó trófeaminőség) kikerülő egyedek vadaskerti vagy akár szabad területi elhelyezése kialakult gyakorlattá vált. E gyakorlat gazdaságossági mutatói értelemszerűen jók, etikai, illetve PR-hatásairól a későbbiekben szeretnék szót ejteni.

Az 1997-ben készült kimutatás szerint az országban 64 vadaskert működött, amelyből 25 vaddisznós, 7 dámos, 2 muflonos, 29 vegyes vadtartású volt, egy kert üresen állt. Az ország 19 megyéje közül nem volt zárttéri vadtartás 5 megyében.

A két évvel később készült kimutatás szerint az országban immáron 77 zárttéri vadtartást folytató kertet tartottak nyilván, ebből 64 vadászati célú, illetve céljai között a vadászat is szerepelt, 13 egyéb célokat szolgált. 1999-ben már csupán 3 megyében nem volt zárttéri vadtartás. 2000-ben az Országos Vadgazdálkodási Adattár adatai szerint 104 kert működött az országban, amelyek közül 95 valamilyen formában kötődött a vadászati jog hasznosításához is. Ettől az évtől kezdődően már csupán Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem találunk vadaskertet.

A vadaskertek területi elhelyezkedése (ld. térkép) az orszá-

Vadaskertek Magyarországon, 2001

rázni az országrészek közötti különbségeket. Szembeötlő, hogy elsősorban a Dunántúl déli részén és Budapest környékén van sok vadaskert. A keleti és északi országrészben kevesebb működik, bár az utóbbi egy-két évben ezekben a megyékben is több új kert létesült.

Ha megyénkénti bontásban vizsgáljuk a vadaskertek elhelyezkedését (ld. ábra), jól látható, hogy elsősorban Somogy, Pest, Fejér, Komárom-Esztergom és Zala megyében találjuk a legtöbbet. Szembetűnő, hogy egyes, magas erdősültséggel rendelkező megyék, mint Vas, Heves, Nógrád vagy Borsod-Abaúj-Zemplén megye, kevés vadaskerttel rendelkeznek.

A vadaskertek sok tekintetben elősegíthetik a tartamos és természetközeli szabad területi vadgazdálkodást. A szabad területen élő vad által a mező- és erdőgazdálkodásban okozott károk az ország sok vadgazdálkodójánál már-már elviselhetetlenek, aminek (és természetesen a köztervekben szereplő maximális fenntartható vadlétszám célzott elérésének) egyenes kö-

tendő értékesítése is. Egyértelműen látszik, hogy ma a vadaskertek fő vadfaja a vaddisznó. A vadaskertek döntő hányada vaddisznós kert, és a legtöbb, több vadfajt tartó, talán nem túl megfelelő szóval „vegyes vadaskertekben is általában a vaddisznó a fő vadfaj.

A vaddisznó vadászata (elsősorban a nagyterítékű vaddisznóhajtások) iránt mind a külföldi, mind a belföldi bér vadászok növekvő mértékben érdeklődnek. A kereslet növekedését szabad területen egyre nehezebb kielégíteni, ugyanakkor megfelelő helyre, gondosan tervezett és kivitelezett vaddisznós kertekben a vadászatok kulturált formában megrendezhetők. Az alábbi okok miatt került a vaddisznó zárttéri tartása előtérbe:

Jól tűri a zárttéri tartást,

Jól tűri a magas állománysűrűséget,

Vadászata (megfelelő szervezés esetén) közel azonos élményt nyújt, mint szabad területen,

Megfelelő tartáskörülmények mellett nem csökken lényegesen a reprodukció, szapo-

rulata már az első évben hasznosítható, szemben a többi nagyvadfajával,

Vadászata iránt jelenleg is nagy a kereslet, igen jó áron értékesíthető,

A vaddisznós kertekben az ideálshoz közeli ivari- és korviszonyok állíthatók be,

A külterületi vadkár csökkenthető, amennyiben a kert működését a befogásokra alapozzuk,

A vadásztatás biztonságossá, tervezhetővé válik.

Nem lehet ugyanakkor elhallgatni, hogy a vaddisznós kertek gazdálkodási, pénzügyi okokból létesülnek elsősorban, igen nagy befektetéssel, a megtérülés és haszon reményében. Természetesen a kitűzött célok elérését számos buktató hátráltathatja:

Önszabályozó mechanizmus léphet fel az állománysűrűség csökkentésére, ami jelentősen visszavetheti a kerten belüli reprodukciót.

Jelentős lehet a fiatal egyedek elhullása, különösen régebben létesült, kiélt aljnövényzetű, rossz adottságú kertekben.

Zárttéri tartáskörülmények közepette a járványok, betegségek nagyobb pusztítást végezhetnek, mint szabad területen, ha az izoláció nem tökéletes.

A vaddisznós kertekben jelentős mértékű lehet az erdő talajában, aljnövényzetében, természeti értékekben keletkező kár.

Értékesítési gondok adódhatnak a közeljövőben, mivel a vaddisznós kerti vadászatok keresettségének növekedése nem áll arányban a kínálat növekedésével.

A vaddisznó húskihozatala rossz, húsának ára tartósan alacsony.

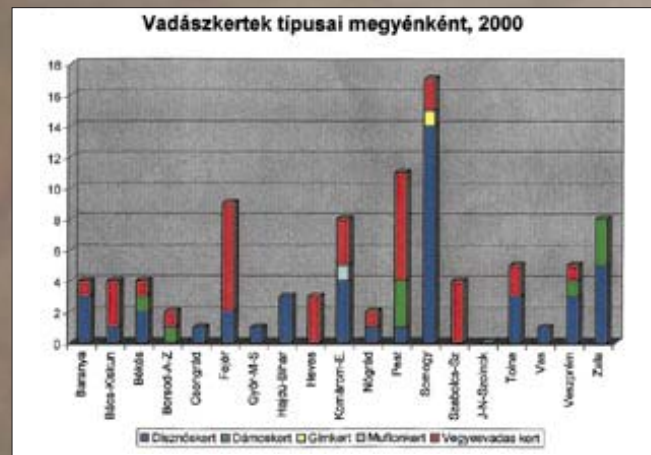
A nem megfelelő létesítésből, illetve a technológiai fegyelem be nem tartásából sok probléma adódhat.

A vadaskertek gyors szaporodása felhív-

ta a figyelmet a területükön óhatatlanul fellépő degradációs folyamatokra is, amelyek az erdő talajában, aljnövényzetében, illetőleg az ott előforduló faunában keletkeznek-keletkezhetnek. A vadaskertek létesítéséhez számos szakhatóság hozzájárulására van szükség, amelyek közül elsősorban az Állami Erdészeti Szolgálat és a természetvédelem nemzeti park igazgatóságai foglalkoznak meg fenntartásokkal. A vadaskertek létesítését természetvédelmi oltalom alatt álló területen a vonatkozó jogszabályok környezetvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez és a természetvédelem hozzájárulásához kötik. Az erdőfelügyelet ellátó szakhatóság pedig a bekerítésre szánt területen tenyésző erdőállományokban létrejövő károk miatt nagyon szigorú feltételeket támaszt a vadászatra jogosultaknak. Természetesen nem elhallgatható, hogy a megfogalmazott kritikáknak és félelmeknek mind a természetvédelmi értékek, mind az erdők állapotváltozása szempontjából lehet alapjuk. Mindaddig, míg ezeket a felvételeket vizsgálatok nem támasztják alá, hiba lenne érveket sorakoztatni, pro és kontra, egyaránt. Mindezek miatt 1999-től 5 vaddisznós kertben (melyből 2 kert évtizedek óta működő, 3 kert pedig új létesítésű) kezdünk hosszú lejáratú vizsgálatokat. Ezen vizsgálatok során mintaterületeken elemezzük a lágyszárú növényzet összetételét, a talajfauna (elsősorban a vaddisznó számára potenciális táplálékforrást jelentő makro- és mezofauna) állapotát, valamint a mintaterületeken

jelentkező túrasi és taposási kár jelenlétét. Korábbi vizsgálatok arra az eredményre jutottak, hogy a degradáció mértéke az alkalmazott tartástechnológiától és a takarmányozási formától függ. Vizsgálataink során összefüggéseket találtunk a fent

hogy a vadlétszám és a kert üzemeltetésének időtartama mellett alapvető fontosságú az élőhely, a talaj, a termőhely hatása is. Mivel felvételeink (a kaszói mintaterület kivételével, ahol korábbi eredményekre is támaszkodhatunk) csupán három

említett jellemzőkkel, de ezeken kívül nem elhanyagolható tényező a területnagyság, valamint az adott év időjárása sem. A kijelölt és állandósított mintaterületeken elvégeztük a fitocönológiai és talajfaunisztikai felvételeket, két vaddisznós-kertben kismélységi-faunisztikai vizsgálatokat is folytattunk. Az első évek eredményeinek tükrében megállapítottuk, hogy a termőhely, a kert üzemeltetésének időtartama, illetve az ott jelenlévő vadlétszám nagyságának függvényében kisebb-nagyobb mértékű, elsősorban a lágyszárú növényzetben megnyilvánuló degradációs folyamatok mennek-mentek végbe. A talajfauna tekintetében megállapítottuk,

év eredményeit, illetve állapotát mutatják be, magát a folyamatot nem, ezért a további évek feladata lesz magának a degradációs folyamatnak a vizsgálata. Véleményünk szerint egyes területeken a degradáció lelassult, megállt,

illetve a kertek növényállománya beállt arra a szintre, amely dinamikus egyensúlyban van a vadlétszám, az erdők adott évi vadeltartó képessége (makktermés!), illetve az etetések intenzitása által meghatározott tényezőkkel. A folyamatok pontos

dálkodási és Halászati Főosztálya támogatásával végeztük-vegezzük. A vadaskertek létesítésében, tervezésében és kezelésében szakvéleménnyel és egyéb vizsgálatokkal a továbbiakban is a vadgazdálkodók rendelkezésére tudunk állni.

potenciális keresletet jelentenek a vadaskerti vadászatok szempontjából. A különböző vadászati hagyományokkal, etikával, gyökerekkel rendelkező vadász-csoportok igényelt szintű vadásztatása nem mehet az érvényben lévő törvényi rendelkezések, illetve a magyar hagyományok rovására. Tekintettel kell lenni az írott és íratlan etikai szabályokra, de vadászvendégeink igényeire is, és azokat úgy kell kielégíteni, hogy a magyar vadgazdálkodás hosszú évek óta kivívott jó hírneve ne csorbuljon. Mivel a vadaskerti vadászat iránt növekvő ellenérzésekkel kell számolnunk társadalmi szinten (erre vonatkozóan számos példát láthatunk pl. Németországban), úgy kell e gazdálkodási formát folytatnunk, hogy a törvényben és rendeletben rögzített feltételek (pl. a vad szabad kitérésére és menekülésére, a tenyésztésből kikerülő egyedek megjelölésére, a vadászvendég precíz tájékoztatására vonatkozóan) ne csorbuljanak. Megengedhetetlen és minden formában üldözendő a terítéssel történő manipuláció (kisebb agyarak „fiókagyarakkal” történő helyettesítése), a vaddisznó házidisz-

történi keresztezése a jobb szaporulat vagy a nagyobb testtömeg érdekében, vagy éppen a vadászvendég félrevezetése, a kertben történő vadásztatás szabad területként történő beállítása egyaránt. Kívívott jó hírnünket könnyen kockára tehetjük, ha

A vadaskertekben vadászó vendégkör kismértékben eltér a szabadterületi vadászatokon megjelenő vendégvadászok összetételétől. Bár a disznóskerti nagyterítékű vadászatok iránt a hagyományosan Magyarországon vadászó német és osztrák vendégvadászok is érdeklődnek, újnak tekinthető jelenség, hogy megjelentek a mediterrán országokból (Olaszország, Spanyolország, Portugália, Ciprus), valamint a skandináv országokból (Finnország, Norvégia, Svédország, Dánia) érkező vadász-csoportok is. Ezen országok mellett növekvő érdeklődés tapasztalható az Amerikai Egyesült Államok, illetve egyes arab országok vadászai felől is. A megerősödőben lévő magyar vállalkozói réteg, illetve a kiemelt fizetéssel, de kevés vadászatra fordítható idővel rendelkező, vezető beosztású hazai sportvadászok is egyre inkább

ilyen jelenségek napvilágra kerülnek, vagy nyilvánosságot kapnak mondjuk egy széles körben olvasott nyugat-európai sajtóorgánumban.

A vadaskerti vadászat-vadgazdálkodás elsősorban ma már komoly bevételeket hozó gazdálkodási folyamat. Segítségével lehetőség nyílik arra, hogy a vadgazdálkodók a természetközeli szabad területi vadgazdálkodás növekvő költségeit magas bevételt hozó formában finanszírozzák. Lehetőséget nyújt ez a gazdálkodási forma a termőhelyi adottságok miatt más módon nem, vagy csak rosszul hasznosítható erdőterületek és mezőgazdasági területek kihasználására, az ilyen vadászatok iránt érdeklődő vadászvendégek kulturált kiszolgálására. Ugyanakkor lehetőségeket teremt a szabad területi vadgazdálkodás magas szintű folytatására és a „hagyományos” vadászat folytatására egyaránt. Az ország erdőterületeinek kevesebb, mint 0,5 %-án gazdálkodó vadaskertek megfelelő, szakszerű gazdálkodás és irányítás esetén jó kiegészítői és finanszírozói lehetnek a méltán híres magyar szabad területi nagyvadgazdálkodásnak.

megállapítása a következő években folytatódó vizsgálatok feladata lesz. Ugyancsak az elkövetkezendő évek feladata lesz a zárttéri vadtartásokról olyan kataszter összeállítása és elemzése, amely pontos és megbízható adatokat szolgáltat a vadaskertek vadgazdálkodásáról. A fenti vizsgálatokat az FVM Vadgaz-

*Dr. Jánoska Ferenc
Nyugat-Magyarországi
Egyetem
Erdőmérnöki Kar
Vadgazdálkodási Intézet*